

Øyer kommune
v/rådmannen

Kongsvegen 325
2636 Øyer

ØYER KOMMUNE	
Sak nr. 12/425-	Saksbeh. LATHO
Løpenr. 1940/13	Dato 25/3-13
Ark.nr. B466 098/1001	

Adv. Ole H. Bondahl
Adv. Harald Kuvås
Adv./siv.øk. Per Refseth
Adv. Erik Widerøe
Adv./veterinær Jo Gjestvang

Trondheim, 20.03.2013

Deres ref:

Vår ref:
13789

Ansvarlig advokat:
Jo Gjestvang
(E-post: gjestvang@advit.no)

Klage til Fylkesmannen i Oppland fylke

1. Innledning

Dette er en klage til Fylkesmannen i Oppland på svar fra Øyer kommune av 20.02.2013, mottatt her 28.02.2013. Svaret fra Øyer kommune fremstår mer som en gjennomgang av det som er gjort fra Øyer kommune sin side i saken enn en behandling av klagen med et vedtak. Øyer kommune tar ikke stilling til de krav som fremsettes i klagen. Det opplyses heller ikke om klagefrist. Vi velger likevel å se på svaret av 20.02.2013 som en behandling av klagen, men med en meget mangelfull saksbehandling.

Vi går derfor ut fra forvaltningslovens klagefrist, jf § 29, der fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem. Klagen er derfor rettidig.

Denne klagen har sin bakgrunn i bygging av en gjødselkum med Ø på 32 meter og overflate 800 m² på landbrukseiendommen Mæhlum, gnr 98, bnr 1 i Øyer kommune beliggende på Tretten. Eier er Andre Holmen. Anlegget ble tatt i bruk høsten 2010.

Jeg representerer følgende naboer som eier følgende eiendommer:

	Gnr/bnr:
Knut Thomas Granerud	99/9
Arne Finn Brekke	99/30
Eiliv Kummen	99/44
Erling Fossum	99/29
Martin Fonstad	99/21
Simen Fonstad	99/17
Ivar Bergum	99/12

Advokatfirmaet Advit AS
Org.nr. 993 540 749 MVA

POSTADRESSE:
Postboks 973
7410 Trondheim

BESØKSADRESSE:
Kjøpmannsgt. 23
7013 Trondheim

TELEFON:
73 80 72 10

TELEFAKS:
73 80 72 11

2.Manglende svar på klage og mottak av svar

Naboene til gjødselanlegget leverte inn klage til Øyer kommune på bygging og bruk av gjødsellager hos Andre Holmen 13.04.2012 som var datert 26.03.2012. Bakgrunnen for klagen var først og fremst et håp om at Øyer kommune raskt kunne sette i verk tiltak slik at luktplagen i løpet av sommeren 2012 ikke ville bli så enerverende som den hadde vært i løpet av sommerhalvåret 2011.

I tillegg fikk gjødselkummen en annen plassering enn slik den var tegnet inn i søknaden. Øyer kommune hevder at den ved dette ble flyttet vekk fra verandaen til Knut Thomas Granerud. Det er helt klart feil. Kummen ble i stedet bygd nærmere huset enn nabovarselet beskriver. I stedet for å være delvis gjemt inn i bakken, er den flyttet fram på en flate i terrenget.

Det må bemerkes at i følge de tilsendte dokumenter fra Øyer kommune er det kun tre av naboene som har signert på nabovarsel selv om flere grenser inn til landbrukseiendommen. Den ene av disse er Knut Thomas Granerud som bor nærmest. En annen bebor ikke sin bolig. Huset er heller ikke bebodd av andre. I gjeldende plan- og bygningslov kreves det at både naboer og gjenboere blir varslet av søker.

Bilag 1: Klage på bygging og bruk av gjødsellager av 26.03.2012.

Klagerne mottok ingen respons fra Øyer kommune. Knut Thomas Granerud sendte derfor en mail der han etterspurte tilbakemelding på klagen og informasjon om den videre saksgang.

Bilag 2: Mail fra Knut Thomas Granerud av 25.05.2012.

I begynnelsen av juni mottok Granerud kopi av brev fra Øyer kommune til Andre Holmen.

Bilag 3: GNR 98 BNR 1 – Klage på gjødsellager av 31.05.2012.

Senere mottok han også svaret fra Andre Holmen.

Bilag 4: Svar fra Andre Holmen av 15.06.2012.

Dette brevet fra eier ga kun unnvikende svar på de spørsmål Øyer kommune v/Høyvesveen hadde stilt.

Etterspørselen etter svar på klagen ble gjentatt i ny mail fra Granerud til saksbehandler Knut Arne Høyvesveen.

Bilag 5: Mail fra Knut Thomas Granerud til Øyer kommune av 13.08.2012.

Det ble ikke mottatt svar på noen av disse henvendelsene.

Sommeren gikk uten ytterligere krav til Andre Holmen med frist for gjennomføring av tiltak som kunne ha effekt på luktplaget.

Først godt utpå høsten kom det et initiativ fra Øyer kommune v/ avd.ing. Sven Inge Eriksen til Landbrukskontoret i Lillehammer reg. Han skriver blant annet:

«Fra kommunens side ble det gjort en befaring på stedet, lukten var da veldig sterk og ubehagelig. Det var da veldig lite veske/vann oppi kummen og det var heller ingen skorpe. Slik det er nå er det ikke akseptabelt å ha det da dette blir en uutholdelig situasjon for naboene.»

Den befaringen han henviser til ble gjennomført 26.06.2012.

Tross påvisning av sterk og ubehagelig lukt på denne dagen, kan vi ikke se at det ble gjort noe før dette brevet ble skrevet over 3 mnd senere. På denne tid ble luktproblemet gradvis mindre på grunn av at utetemperaturen sank.

Han ber videre om at noen med faglig kompetanse gjør en befaring og skriver en uttalelse.

Bilag 6: GNR 98 BNR 1 – Klage på gjødsellager på gnr 91 bnr 1 Mæhlum, 2635 Tretten av 01.10.2012.

Kopi av dette brevet ble sendt til Knut Thomas Granerud og Andre Holmen. På dette tidspunkt var det gått 5 ½ måned siden klagen ble mottatt.

På vegne av klagerne sendte Knut Thomas Granerud igjen en mail og ba om å bli opplyst om når den etterspurte befaringen skulle finne sted. Klagerne ønsket å delta. Befaringen ble gjennomført 30.10.2012 uten at klagerne ble opplyst om dette på forhånd og fikk mulighet til å delta.

Bilag 7: Mail fra Knut Thomas Granrud av 05.10.2012.

Rapporten fra denne befaringen er datert først 17.12.2012. Denne ble sendt i kopi til Knut Thomas Granerud og Andre Holmen.

Bilag 8: Synfarringsrapport – Klage på gjødsellager G/BNR 98/1 i Øyer kommune av 17.12.2012.

I begynnelsen av februar i år ble jeg engasjert av de 7 tidligere nevnte naboer. Det hadde da gått ca 10 måneder siden klagen ble mottatt av Øyer kommune uten at klagerne hadde mottatt et eneste svar adressert til dem om at klagen var mottatt og at den vil bli eller var behandlet. Ingen av Knut Thomas Granerud sine mailer var heller besvart. Han fikk tilsendt kopi av noen sakspapirer. Naboene hadde imidlertid ingen formening om det Granrud fikk tilsendt var all kommunikasjon i saken eller et skjønnsomt utvalg. På bakgrunn av dette sendte jeg en etterspørsel til Øyer kommune.

Bilag 9: Etterspørsel etter svar på tidligere innsendt klage av 12.02.2013.

Bilag 10: Svar-Etterspørsel etter svar på tidligere innsendt klage på gjødsellager-gbnr 98/1.

Vedlagt er to kart. Bilag 11-1 viser plassering av kum, ny plassering av bygg og hvor nære naboene bor. Bilag 11-2 viser hvor kummen er plassert i søknaden og i virkeligheten.

Bilag 11: To kart

3. Øyer kommunes svar

3.1 Befaring

Det henvises til befaringsdagen 30.10.2012 og rapporten av 17.12.2012. På befaringsdagen var det flere kuldegrader og gjødselkummen var islagt. Det er lite skjønnsomt å la seg overbevise av eier om at luktproblemene kommer fra fjøs og gjødselkjeller når en eventuell lukt fra gjødselkummen er redusert til et absolutt minimum med ei hinne av is på vannspeilet. Vi må kunne gå ut fra at de personene som foretok denne befaringsdagen var klar over at det var foretatt en befaringsdag 26.06.2012 og innholdet i brevet av 01.10.2013. I dette brevet blir en befaringsdag av noen med faglig kompetanse etterspurt og lukten på befaringsdagen blir beskrevet som veldig sterk, ubehagelig og at situasjonene er uakseptabel og uutholdelig for naboene.

3.2 Nabovarsel

Øyer kommune skriver videre følgende:

«Tiltakshaver hadde også engasjert seg personlig med å innhente nabosamtykke, noe kommunen som bygge- og miljømyndighet, ser på som svært positivt i slike saker.»

Jeg viser til tidligere omtale av at nabovarslene ikke er i overensstemmelse med plan- og bygningsloven § 29. I denne saken hadde det vært ekstra viktig at alle naboer og gjenboere ble varslet. Det synes som om Øyer kommune ikke har vært og fortsatt ikke er klar over kravene i loven. Det er betenkelig.

I tillegg anføres at Andre Holmen på spørsmål fra Knut Thomas Granerud forsikret før bygging ble satt i gang at det ikke ville bli et luktproblem for nabolaget.

Kummen ble så lagt nesten 20 meter lengre vest, på en mye mere utsatt plass og rett foran huset til Granerud uten at noen naboer ble spurt eller varslet om denne forandringen. Hva er hensikten med nabovarsel da det prosjekt naboen blir presentert senere blir i vesentlig grad forandret uten ny presentasjon?

3.3 Innholdet i gjødselkummen

I det videre hevder Øyer kommune følgende:

«I forhold til tiltakets art er det erfart at luktproblemer normalt ikke utgjør noe større problem, dersom driften av gjødselkummen fungerer som forutsatt.»

Her røper Øyer kommune og deres representanter en mangelfull kunnskap om forskjellen på om kummen blir fylt med gjødsel fra storfe eller gris. Det finnes flere kummer med storfegjødsel i området. Der flyter en del av den faste fasen opp, dette tørker noe inn og blir liggende som et tett lokk oppå den flytende fase. Dette hindrer luktproblemer. I vårt tilfelle er det kun gjødsel fra gris i kummen. Der synker den faste fasen ned og blandingen av urin og vann blir liggende øverst. Dette synes ikke kommunen å vite eller ta innover seg selv om de må ha sett det. For å få bukt med dette luktproblemet nytter det ikke å plante busker rundt kummen.

3.4 Andre krav som skal etterkommes

Øyer kommune viser videre til vilkår som skal etterkommes. Det er imidlertid ikke satt noe makt bak disse kravene som f.eks varsel om tvangsmulkt etter en viss tidsfrist.

Her kommenteres noen av disse krav:

- Plassering av gjødselkummen: Andre Holmen hevder å ha fått tillatelse fra Øyer kommune til å flytte kummen nærmere 20 meter lengre vest på grunn av funn av blåleire ved igangsetting av prosjektet. Knut Thomas Granerud bor kun ca 30 meter fra gjødselkummen. Han så ikke at det i det hele tatt ble gravd i den hellinga som i følge søknaden skulle kjøres vekk eller graves bort før oppsetting av gjødselkummen. Tiltakshaver sparte mye arbeid ved å flytte plasseringen. Han slapp derved å flytte et bygg 30-40 meter lengre nord og slapp flytting/bortkjøring av flere titalls lass med masse. Det virker lite tillitvekkende at han fant blåleire etter at søknaden var godkjent, men før han i det hele tatt hadde begynt med å flytte bygget som vi går ut fra måtte flyttes før masseforflytningen tok til.

- Pålegget om planting av le-skjerm av busker og trær ved grensen mot boligeiendommene i sør er ikke gjennomført. Det antas at det vil ha begrenset eller ingen virkning på luktproblemene i sommerhalvåret.

3.5 Oppfølging av krav i Forskrift om gjødselvarer mv

§ 18, andre ledd:

«Ved plassering av pelsdyranlegg og ved nyetablering av husdyrrom/gjødselanlegg må det legges vekt på at topografi, vegetasjon og vindretning er slik at plasseringen ikke fører til luktproblemer.»

I dette tilfelle er det store og helt uakseptable luktproblemer når det ikke ligger is på gjødselkummen. Dette er en meget stor belastning for de 7 husstandene jeg representerer. Belastningen fører til trivselsproblemer som igjen representerer en stor psykisk belastning på flere av beboerne.

§ 19: *«Lager for flytende gjødselvarer skal ha tette konstruksjoner i golv, vegger, porter, luker, uttappingsrør, spjeld m.m. Landkummer skal i tillegg utstyres med tak eller flytende dekke.»*

Analogisk tolking tilsier at Andre Holmens gjødselkum er å betrakte som en landkum da urin blandet med vann ligger øverst og danner en sjø. Denne kummen må derfor ha tak eller flytende dekke.

§ 20, tredje ledd:

«Ved nybygg, utvidelse og utbedring av lager for husdyrgjødsel skal kommunen godkjenne plan før arbeidet kan gjennomføres. Lageret kan ikke tas i bruk før det er kontrollert og godkjent av kommunen.»

Ut fra det faktum at Øyer kommune spør Andre Holmen om dokumentasjon på tillatelse til å flytte kummen i forhold til opprinnelig søknad, synes det klart at kommunen ikke har formelt godkjent planen om flytting før arbeidet ble gjennomført. Gjødselkummen er heller ikke kontrollert og godkjent etter ferdigstilling av kommunen selv om det er 2 ½ år siden den ble tatt i bruk.

4. Forvaltningsrettslige forpliktelser for Øyer kommune

Øyer kommune er pålagt en veiledningsplikt i forvaltningsloven § 11. Denne forpliktelse har ikke Øyer kommune fulgt opp.

Videre pålegges Øyer kommune i følge forvaltningsloven § 11a, første ledd, å forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold.

I andre ledd i samme paragraf står det: *«Dersom det må forventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse kan besvares, skal det forvaltningsorganet som mottok henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar. I svaret skal det gjøres rede for grunnen til at henvendelsen ikke kan behandles tidligere, og så vidt mulig skal det angis når svar kan ventes.»*

Klagerne har ikke mottatt en eneste henvendelse adressert til seg fra Øyer kommune før brevet av 20.02.2013.

Når en ser på de grep som er gjort av Øyer kommune siden klagen ble levert, er det glimt av resolutt handling. Vi tenker da først og fremst på befaringen 26.06.2012 og brevet av 01.10.2012 gir inntrykk av at de involverte har forstått hvilken alvorlig situasjon naboene har kommet i. Disse glimt ble imidlertid ikke fulgt opp. At ingen tar tak i dette åpenbare problemet i løpet av disse tre måneder er meget betenkelig og helt uforståelig. Det kan synes som om behandlingen av selve klagen enda ikke er satt i gang. Dette er meget kritikkverdig.

5. Hva klagen går ut på

Det klages herved over Øyer kommunes manglende og feilaktige saksbehandling av klagen av 26.03.2012 med fokus på følgende forhold:

- A. Sterkt sjenerende lukt i sommerhalvåret.
- B. Gjødselkummen er lagt på et annet område enn beskrevet i søknaden uten at noen av naboene ble varslet.

Det klages videre over følgende punkter:

- Klagen er ikke behandlet på tross av at det har gått nesten et år siden innlevering
- Øyer kommune burde vært mere pågående overfor tiltakshaver slik at luktreducerende tiltak hadde blitt gjennomført så snart det hadde latt seg gjøre, - om nødvendig med tvang. Den antydning til saksbehandlingen som er gjort er gjennomført på en særdeles lite tillitvekkende måte.
- At de engasjerte representanter for Øyer kommune ikke synes å ha kompetanse og erfaring fra de utfordringene som oppstår når det er grisekjøtsel i kummen.

Vi krever at det umiddelbart blir satt i gang en vurdering av luktproblemet i lys av Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav §§ 18 til 20 som Øyer kommune har vist til og krevd at skal etterkommes i sitt svar på melding av 04.09.2009.

Vi krever også at klagen blir vurdert i lys av folkehelseloven med forskrift om lokal luftkvalitet og forskrift om miljørettet helsevern.

6. Grise gjødsel i gjødselkum – en ny utfordring

Med alle nybygg innen melkeproduksjonen de siste tiår har gjødselkummer blitt et relativt vanlig syn. Det ligger en slik kum med storfegjødsel kun få hundre meter fra Andre Holmens eiendom. Storfegjødsel har den egenskap at den legger seg ei fast fase oppå væskefasen. Denne fungerer som et tett lokk og hindrer at lukt kommer ut. Slik fortalte Andre Holmen at det skulle bli da Knut Thomas Granrud stilte spørsmål om dette ved forespørsel om å godta byggingen og signere på nabovarselet. Slik er det definitivt ikke blitt. Granrud og hans familie bor kun 30 meter fra gjødselkummen og er meget sterkt plaget.

Jeg har den siste måneden snakket med mange som har erfaringer med tilsvarende luktproblemer. I Sverige og Danmark blir det lagt presenningtak på mange gjødselkummer for grise gjødsel. Det blir i en del tilfeller også brukt halm i et minst 50 cm tykt lag og store Lecakuler. Avstanden fra gjødselkummen til de nærmeste naboer er i dette tilfelle sannsynlig for kort for at dette er en aktuell løsning. Den eneste løsningen vi tror kan redusere luktplagen til et akseptabelt nivå er et tett tak.

Dr. ing Knut Wiik er en av initiativtakerne og partnerne i firmaet Purenviro AS som også arbeider med luktproblemer. Da han hørte at den nærmeste naboen bor kun ca 30 m unna en gjødselkum med grise gjødsel sa han:

«Da må det bygges tak da. Det er neppe noen andre tiltak som reduserer lukten til et akseptabelt nivå på så kort avstand».

Andre Holmen har fått bygge gjødselkummen med den forutsetning at det ikke skulle oppstå uakseptable luktproblemer for naboer. Han har fram til i dag ikke gjort noe som helst som gjør at naboene kan ha et berettiget håp om at luktproblemet skal komme til å bli redusert til et akseptabelt nivå. I svaret av 20.02.2013 henviser Øyer kommune til uttalelsen av 17.12.2012 og forholder seg til den konklusjon som befaringsmedlemmene har latt seg overbevise av tiltakshaveren. Hva med beskrivelsen av befaringen den 26.06.2012?

Øyer kommune hevder i sitt svar av 20.02.2013 følgende:

«Tiltaket er nytt og det må gis tid til å vurdere hvordan dette fungerer i praksis og i hvilken grad det er andre forhold som skaper de oppståtte luktproblemene.»

Vi er helt uenige i påstanden om at tiltaket kan hevdes å være nytt når det er 2 ½ år gammelt. Ingen luktreduserende tiltak er blitt gjort i løpet av de to somrene som har gått. Det er bemerkelsesverdig at de berørte parter ikke er blitt spurt om hvordan luktplagen er både når det gjelder variasjon i intensitet i forhold til vær og årstid og at det kan skilles mellom forskjellige typer lukter.

Det synes som om Øyer kommune vegrer seg for forholde seg til realiteten med luktproblemet for naboene.

En befaring etter at det er frosset is på kummen med påfølgende rapport 1 ½ måned senere synes symptomatisk for Øyer kommunes engasjement i å prøve å finne en løsning. Dette minner mer om forhaling enn påstanden i svarbrevet om at kommunen vil fortsette med å følge saken nøye.

De aller fleste av de tiltak Andre Holmen er blitt pålagt som skulle ha en luktreducerende effekt er ikke gjennomført. Han har ført både Øyer kommune og naboene bak lyset. Øyer kommune har ikke på noen måte fulgt opp sine egne krav og pålegg overfor Andre Holmen

5. Planlagte tiltak

Vi er i dialog med firmaet Aquateam v/ Karina Elise Ødegård som vår sakkyndige. Ødegård er meget erfaren med saker som omhandler lukt. Hun hadde blant annet en viktig rolle i Hera Vekst-saken i Elverum.

I samarbeid med Ødegård setter vi denne uke i gang en luktregistrering blant de 7 naboene. Med denne subjektive registrering fra hver av de 7 husstandene vil vi kunne følge utviklingen utover våren og sommeren. Registreringene vil fortsette inntil videre, - hvis det viser seg nyttig helt til isen legger seg i gjødselkummen igjen i høst.

Naboene hevder å kjenne stor forskjell på lukt som kommer fra ventilasjon fra fjøset og lukt fra gjødselkummen. Lukten fra fjøset kjennes hele året. Naboene er vant til denne fra tidligere, men synes at intensiteten av denne er blitt verre og mer påtrengende etter at ventilasjonen av gjødselkjelleren ble gjort om. Den kjennes på vinteren og den representerer ikke noe stort problem. Lukten fra gjødselkummen i sommerhalvåret er derimot en helt annen og mye mer stikkende, sjenerende og plagsom lukt som gjør at det i store deler av sommeren ikke er mulig å sitte ute på verandaen eller ha soveromsvinduet oppe om natta.

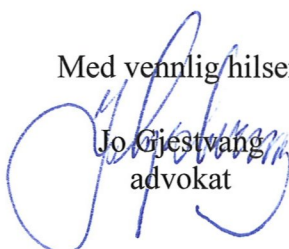
Jeg har hatt kontakt med kommunelege Alexander Løvdahl som nå vil engasjere seg i saken. Han vil også få tilsendt resultatene fra luktregistreringene og etter hvert komme med en helsefaglig uttalelse.

Vi vurderer å ta ut sivilt søksmål for Sør-Gudbrandsdal tingrett med bakgrunn i grannelova § 2 da vi mener at luktbelastningen er langt over tålegrensa.

Andre Holmen er varslet om at det fra nå og inntil videre gjennomføres en subjektiv kartlegging av luktbelastningen blant klagerne, at vi ser tett tak som eneste løsning, at vi vil kartlegge hvilke tap naboene vil lide på grunn av tap av den enkelte eiendoms verdi og at vi vurderer å reise sak for tingretten for å få dom for pålegg om tak og erstatning for redusert verdi av eiendommene.

Vi kommer til å avvente dette noe da vi vil vurdere utviklingen av resultatene av luktundersøkelsen og Fylkesmannens behandling av denne klagen.

Med vennlig hilsen

Jo Gjestvang
advokat